

גדול. ומנו ומיהו? — שמואל!

וכמה אורכו של שיעור זה?

וכך אמר: צומת הגידין שאמרו, הוא במקום שהגידין צומתין מחוברין בו. ונמשך מקום צומת הגידין ממקום שצומתין, עד מקום שמתפשטין ומתפצלים בדרכם לבשר.

אמר אביי: ארבעה בטדי ארבע (356) אצבעות בצומת הגידין של תורא שור. (357) עד עתה שנינו דין צומת הגידין בבהמה גסה. עתה מבררת הגמרא:

הגידין:

הרמב"ם [שחיטה ח יג] כתב: צומת הגידין הן בבהמה ובחיה למעלה מן העקב במקום שתולין בו הטבחים הבהמה... והוא כאורך שש עשרה אצבעות בשור.

עקב, לכאורה הוא בתחתית הרגל. ואם כן, דברי הרמב"ם תמוהים, היכן מצינו שצומת הגידין מתחיל מן העקב?!

אכן הכסף משנה מבאר שכונת הרמב"ם 'עקב', היינו לארכובה התחתונה הנמכרת עם הראש. וקרא לכל העצם עקב, כדי לכלול את מקום 'עילוי ערקומא' לצד צומת הגידין.

הראשונים, נקטו שטעות היה לרמב"ם בדבר זה. וכך כתב הרשב"א [תשובה סימן ק"ס]: דברי הרב ז"ל בזה, שגגה היתה. כשגגה היוצאת מפי השליט. ושמענו שחזר בו. ודבר מבורר הוא שצומת הגידים בעצם האמצעי הם. באותו העצם שבין הארכובה הנמכרת עם הראש ובין הירך [ארכובה העליונה].

המאירי יישב שהכתוב הרמב"ם "עקב" הוא טעות סופר. וצריך לומר למעלה מן הערקום. [וכן הובא במהדורת הרמב"ם של הר"ש פרנקל שבמקצת נוסחאות גרסו "ערקום" או "ערקוב"].

והפוסקים תמהו על דעת הרמב"ם ששיעור הצומת מן הערקום ולמעלה הוא שש עשרה אצבעות. וראה בדעת תורה נו ס"ק ז שהעמיד כי שיעורו של הרמב"ם הוא רק במין שור גדול במיוחד. שרק שם יתכן שיהיו שש עשרה אצבעות בצומת הגידין מן הערקום ולמעלה. אבל בשוורים המצויים אצלנו, אין להחמיר

אין שלשתם מחוברים זה עם זה. כי אם שנים יחד שהם גסים יוצאים עם העצם החופה את הערקום, ואילו הגיד השלישי, מחובר הוא אל הערקום בין השנים הגסים. ובאותו הגיד השלישי, נתלית הבהמה בשעת הפשטה. ואין הם מחוברים זה לזה! וכן העיר רבינו ירוחם.

ויתכן לבאר על פי דקדוק לשון רש"י, שאין כוונתו שמחוברים הם יחד ממש. אלא כפי שכותב "מחברים ונראים כאחד". וכנראה כוונתו שמחוברים הם אל העצם באותו מקום, וכלפי חוץ, נראים כאחד. אך אין הם אחד ממש.

356. כך פירש רש"י. אולם ברמב"ם [שחיטה ח יג] כתב שאורך הצומת שש עשרה אצבעות. וביאר הבית יוסף שרש"י לשיטתו לעיל נ ב שמפרש בטדא — אצבע. וכן הרמב"ם הולך לשיטתו בפרק ו הלכה ט"ז שמבואר שם שבטדא הוא ד' אצבעות. ואם כן, כאן כאשר השיעור הוא ד' בטדא, הרי הוא ט"ז אצבעות.

הרשב"א [בשו"ת ח"א ל"ו] נוקט כשיטת הרמב"ם, שלא מסתבר שהשיעור רק ד' אצבעות כרש"י. משום שאפילו בבהמה דקה נראה לעין שאורך הצומת הוא יותר מד' אצבעות. וקל וחומר בבהמה גסה. ואף ששיעור ט"ז אצבעות בדעת הרמב"ם נראה כשיעור ארוך, מכל מקום, אינו מוכחש מהמציאות. וכן הכרעת ר"ח שקיבל מרבתי הגאונים ש'בטדא' הוא שיעור ד' אצבעות, וראוי לסמוך עליהם. ע"כ.

357. שיטת הרמב"ם בהגדרת מקום צומת